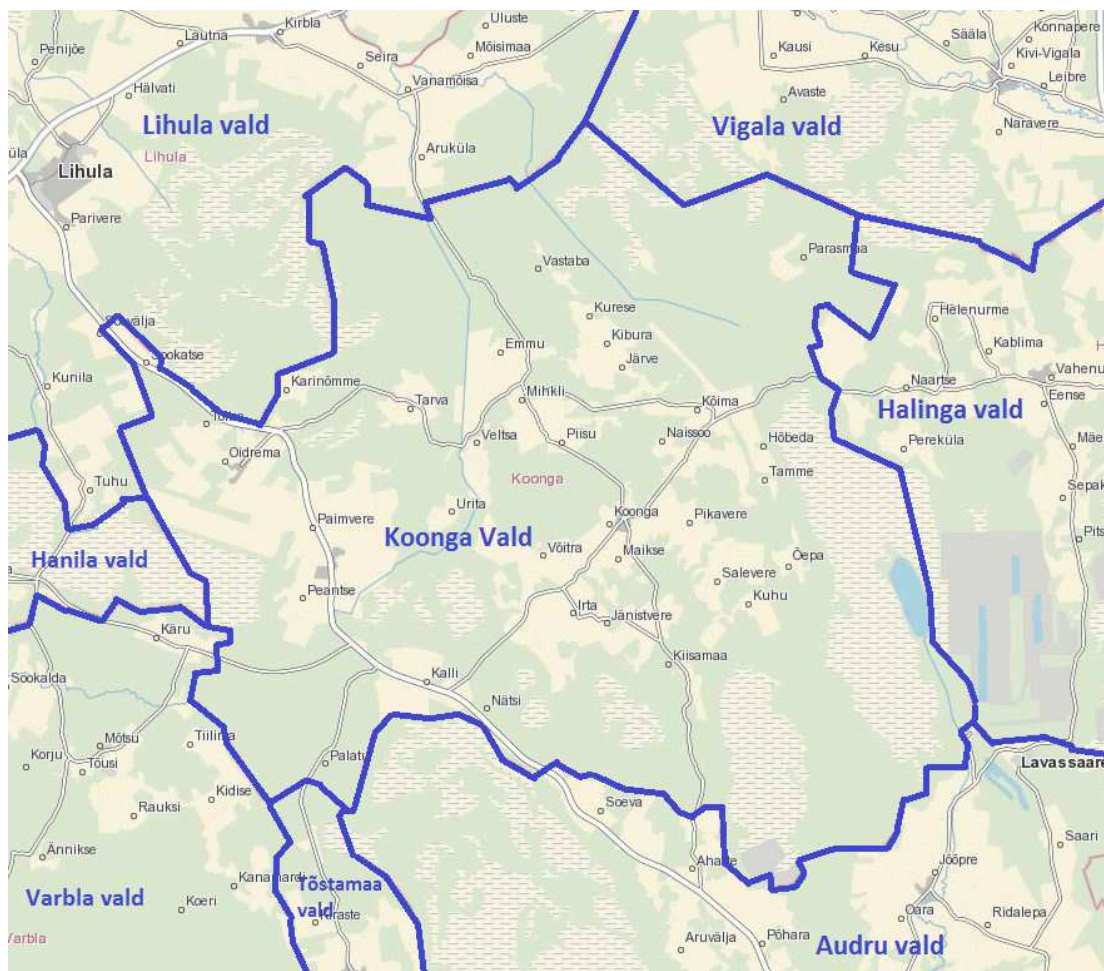

OLEMASOLEVA OLUKORRA LÜHIKIRJELDUS

1. Asend

Koonga vald paikneb Lääne-Eesti madalikul. Koonga vald on Pärnumaa loodepoolsem vald. Vald piirneb Lihula, Vigala, Halinga, Hanila, Audru, Tõstamaa ja Varbla vallaga. Valla territooriumi suurus on 438 km², sellest põllumajandusmaad ca 19 % ja metsamaad ca 35 %.

Teiste valdade ja maakondadega ühendavad Koonga valda riiklikud teed Pärnu – Lihula, Pärnu-Jaagupi – Kalli, Kalli – Karuse, Kalli – Tõstamaa – Värati ja Vanamõisa – Koonga - Ahaste maanteed. Kaugus suurematest linnadest on Tallinnast 125 km ja Pärnust 37 km. Valla keskus asub Koonga külas.

2. Looduskeskkond

2.1 Pinnaehitus ja –vormid

Koonga vald paikneb Pärnu maakonna loodeosas ning kuulub Lääne–Eesti madaliku maastikurajooni. Reljeef on valdavalt tasane, kohati nõrgalt lainjas – lamedad paest kõrgendikud ja moreentasandikud vahelduvad soostunud sette- ja sootasandikega. Vaheldust reljeefi toovad rannavallid ja –astangud. Maapinna absoluutne kõrgus on vahelduvalt 13–30 m vahemikus. Maapinna kõrgus on tõusev ida suunas, aga valdav osa alast jääb 0–10 m vahemikku. See on seotud suurte soomassiivide paiknemisega valla territooriumil (Avaste soo absoluutne kõrgus jääb 0–10 m vahemikku).

Paekõrgendike servad ja sellel olevate künniste nõlvad langevad kohati astangutena Avaste soo ja Kõima raba suunas. Kohati kerkib soosaari. Silmapaistvaim neist on Avaste soos maalinna künnis, mis kerkib 10 m ümbritseva soo pinnast kõrgemale. Astangutega kaasnevad madalad rannavallid (10–15 m laiuse ahelikuna Avaste soo ja Kõima raba serv).

Paekõrgendike nõgudes levivad ulatuslikud sood ja rabad. Pinnavormide loojateks olid mannerjää ja muistne meri. Aluspõhja reljeefi kujunemine on toimunud juba enne jääaega. Mannerjää kulutas paese aluspõhja lainjaks, kuid liikuv jää voolis aluspõhja jää liikumise suunaga rööbiti – nii tekkisid voored (salumäed).

Mannerjää sulamine ei toimunud ühtlaselt. Pärast mannerjää taandumist katsid ala jääpaisjärved, mille põhja settis viirsavi. Ühtlasi hakkas maapind jääkatte raskuse alt vabanemise järel aeglaselt tõusma. See protsess jätkub veel tänapäevalgi, aga ebaühtlase kiirusega.

Valla territooriumil on Antsülusjärve-aegseid (ca 8500 aastat tagasi) rannaastanguid ja Litoriinamere (ca 4000 aastat tagasi) rannamoodustusi. Need on astangud ja vallid Panga mäest Oepani. Lääneserva läbib Linnuse – Vahastu otsmoreenide ja ooside ahel (Põhja–Pärnumaa otsmoreen, mille läänekaare kõrgeim pinnavorm on Kalli Pakamägi ehk Pärdi mägi; absoluutne kõrgus 40 m). Kalli Pakamäel paikneb ka piirkonna suurim kivikülv.

Viimase ulatusliku merelise staadiumi – Litoriinamere – rannamoodustused (Kloostri – Kirbla, Salevere, Poanse, Tuudi ja Lihula kõrgendikud) kerkisid merest välja ca 6000 aastat tagasi.

Tasase ala aeglase tõusmise järel jäi madalamatesse kohtadesse rohkesti madalaid merest eraldatud veekogusid, mis hiljem kinni kasvasid ja moodustasid madalsoid ja rabasid. Mitmed neist olid varem merega ühenduses olnud (leitud merekarpe jne).

2.2. Aluspõhi

Aluspõhja moodustavad jaagarahu lademe kivimid, mis on tekkinud siluri soojaveelises madalmeres – jaagarahu lademes. Jaagarahu lade, mis paljandub Kuresse külas Salumäe kivimurrus, on sinakas tihe dolomiit, mis õhu käes seismisel laguneb kihiliseks ja muutub kollakaks. Kivim on tihe ja võrdlemisi vastupidav, mistõttu leiab laialdast kasutamist ehituskivina ja lubjapõletamisel (Ura külas). Kohati on dolomiidid urbsed (nimetatakse rahkjaks paeks); seda leidub Kuresse külast loodes Pakamäel.

2.3. Pinnakate

Kuuludes rannajää kulutuspiirkonda, on pinnakate valla piires võrdlemisi õhuke ja esineb rohkesti paepealseid (Koonga, Ura, Kõima külates). Kohati on aluspõhi kaetud õhukese, mõnekümnesentimeetrise paemurendiga (Mihkli suurkühm). Lõuna suunas pinnakate tüseneb. Pinnakate on peamiselt kruusakas kivine põhimoreen – rähkne liivsavi, milles kerkivad esile paekõlvikud ja mitmesugused kuhjevormid. Jääajale järgnenud merede ja järvede rannajooni tähistavad kruusa ja liivakuhjatiseid – rannavallid (Kõima raba ja Järve soo serval). Need tekkisid siin eeskätt kohtades, kus leidis põhja-, kirde- või lõuna-edelasuunalisi vallseljakuid ja otsmoreene ning kuhu Antsülüsjärve ja Litoriinamere lainetele oli vaba juurdepääs. Seetõttu leidubki rannakruusa ja –liiva just jääajast pärinevate pinnavormide lael. Rabade servaaladel mattuvad rannakruusad ja –liivad turba alla.

2.4. Mullastik

Lähtudes Pärnu maakonna mullastikulisest rajoneerimisest, saame eraldada Koonga valla maadel 4 mullastiku mikrorajooni:

1. valla keskosa on Koonga mikrorajoonis, kus valitsevad leostunud liivsavi ja saviliivmullad, millest liigniiskeid on 40–60%;
2. edelaosa on Tõstamaa mikrorajoonis, kus domineerivad soostunud kamarmullad, mis on kujunenud karbonaatsel moreenil;
3. suur osa jääb Lavassaare mikrorajooni, kus valitsevad soomullad;
4. valla lõunaosas on Varbla mikrorajoonile omased soostunud kamarmullad nii karbonaatsel moreenil kui ka hilis- ja pärastjäaegsetel setetel.

Esineb nii põuakartlikke kui ka tugevasti liigniiskeid muldi. Omapäraks on põldude suur kivisus, mis tuleneb paese aluspõhja lähedusest ja iseloomulikust rähkmoreenist.

Suure osa vallast võtavad enda alla madalsood ja rabad.

2.5. Veestik

Suurimad järved on Nedremaa rabas asuv 0,13 km² suurune Nedremaa järv, mis käesolevaks ajaks on hakanud kinni kasvama ja valla idapiiril Lavassaare rabas paiknev Lavassaare järv (pindala 200 ha) väljavooluga Audru jõkke. Järvikuid esineb veel Järve, Ura, Pikavere ja Oepa külade juures ning Koonga lähedal. Tuntuim karstivorm (kuisu) on Ura külas.

Suuremad allikad on Hõbeda ja Kõima külade juures. Vanamõisa oja algab Veltsalt ja suubub Kasari jõkke. Valla territooriumi keskosas paikneb veelahkmeala – Oidremaa – Mihkli pae- ja kruusakühmude rida vaheldumisi suurte soode ja rabadega.

Tehisveekogudest on suuremad Koonga tehisjärv (ca 3 ha), Võhma, Kureselja, Laisma ja Koonga-Võlla peakraavid.

2.6. Taimkate

Koonga valla aladel valitseb madal ja lame pinnamood, mille tõttu on rohkesti puuduliku äravooluga soo- ja rabaalaid, siis loomulikult mõjutab see ka taimkatet.

Liigiliselt valdavad salu-okasmetsad (nt kuusik Piisu küla ligidal), kuuse-segametsad (nt Piisul ja Koongas), salumetsad (nt Naissoo tammik) ja sookadastikud (nt kadastikud Emmu külast idas). Suurim lehtmets on Keblaste tammik (ca 90 ha

tammesid, keskmise kõrgusega 16 m, vanus ca 200 a). Selle puistu idaosas on ülekaal kaskedel. Tihe alusmets koosneb sarapuust, kuslapuust, pihlakast ja kibuvitsast.

Iseloomulikud on ka niidud ja puisniidud (praegu suurim on Kalli-Nedrema puisniit), mille poolest kunagine Mihkli kihelkond oli rikas. Need on tekkinud inimtegevuse tagajärjel. Heinamaadel on raiutud maha suurem osa puid ja põõsaid, jättes kasvama ainult üksikuid puid. Võsa puude ümber hävitatakse niitmise, samuti aitab niitude säilimisele kaasa loomade karjatamine niitudel.

Valla maa-alal esineb ka sooniite (Kiive soos) ja puis-sooniite. Suuremad kadastikud paiknevad Parasmaa ümbruses.

Koonga vald on rikas soode poolest. Levinud on nn porsa-siirdesood (nt Avaste, Laisma, Oidremaa, Tuhu, Nedremaa). Porsas on vürtsiline lõhnavate lehtedega sootaim (nn soolorber). Lehti kasutatakse maitseainena ja ka humalate asemel. Porsast võib kujuneda tulevikus perspektiivne maitsetaim. Laugastega raba on Kõima raba. Kurese külas Salumäel kasvab kivipragude vahel sulgjate lehtedega sõnajalg – müüri-raunjalg, mis mujal Eestis on haruldane.

3. Elanikkond

Koonga vald on asustuse poolest hõredamaid maakonnas, 2,6 inimest km² kohta. Vallas on 42 küla. Suuremad keskused on Koonga, Lõpe ja Oidremaa, kus elab kokku pea pool valla rahvastikust. Koonga küla on tekkinud kunagise Koonga mõisa ümber ning on tänaseks kujunenud valla administratiivkeskuseks.

3.1. Rahvaarv, soolis-vanuseline struktuur, nende dünaamika ja struktuur

Koonga valla territooriumil elab seisuga 1. jaanuar 2014. a 1150 inimest. 1826. a elas praeguse Koonga valla territooriumil 4 014 inimest. Jaanuaris 1991. aastal oli Koonga vallas 1651 elanikku.

Tabel 1. Registreeritud elanike arv 1. jaanuari seisuga aastatel 2005, 2009 ja 2014. a.

Küla	01.01.2005	01.01.2009	01.01.2014	01.01.2015
1.Emmu	41	43	37	34
2.Hõbeda	1	3	2	2
3.Irta	64	54	34	33
4.Iska	4	5	4	4
5.Joonuse	1	1	0	0
6.Jänistvere	28	31	33	34
7.Järve	8	8	5	5
8.Kalli	69	56	44	43
9.Karinõmme	14	11	11	17
10.Karuba	15	18	17	17
11.Kibura	8	6	6	6
12.Kiisamaa	9	14	11	11
13.Koonga	296	262	237	233
14.Lõpe	227	201	161	157
15.Maikse	3	3	4	4
16.Mihkli	37	35	25	25
17.Naissoo	4	3	1	1
18.Nedrema	25	25	26	26
19.Nätsi	9	5	8	8
20.Oidrema	146	119	114	109
21.Paimvere	26	26	25	29
22.Palatu	8	9	8	8
23.Peantse	37	30	28	27
24.Piisu	4	4	4	4
25.Pikavere	44	45	40	41
26.Rabavere	91	71	68	59
27.Salevere	11	8	7	5
28.Kõima	63	50	35	32
29.Tarva	37	25	26	25
30.Tõitse	5	4	5	5
31.Ura	36	31	30	29
32.Urita	4	4	4	3
33.Vastaba	2	2	8	8
34.Veltsa	24	25	20	20
35.Võitra	26	22	19	16
36.Võrungi	3	2	2	2
37.Kuhu	0	0	0	0
38.Kurese	0	0	0	0
39.Parasmaa	0	0	0	0
40.Tamme	0	0	2	2
41.Õepa	0	0	0	0
42.Sookatse	0	0	0	0
KOV tase	15	10	39	37
	1445	1271	1150	1121

Registri andmed ei väljenda täpselt vallas elavate inimeste arv, kuna paljudel Koonga valda registreeritud inimestel on püsiv elukoht mujal ja vastupidi.

Elanike arv on vähenenud nii loomuliku iibe kui ka väljarände tõttu.

Tabel 2. Sünnid ja surmad Koonga vallas aastatel 2004-2013

Aasta	Sünnid	Surmad
2004	14	14
2005	16	17
2006	12	27
2007	12	18
2008	9	20
2009	11	25
2010	14	17
2011	15	17
2012	12	16
2013	10	20
2014	6	14

Koonga valla elanikest suurima kontingendi moodustavad tööealised elanikud vanuses 16-63 (752 inimest) vanemaealisi vanuses 64-100 on 239 ja lapsed vanuses 1-15 on 164.

Tabel 3. Koonga valla elanike arv sünniaja vahemike lõikes seisuga jaanuar 2015

	01.01.2000 - 31.12.2015			01.01.1952 - 31.12.1999			01.01.1915 - 31.12.1951			Kokku		
	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
Koonga vald*	1	4	5	23	7	30	0	3	3	24	14	38
Emmu küla	1	3	4	17	6	23	2	5	7	20	14	34
Hõbeda küla	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	2
Iрта küla	2	4	6	12	9	21	2	4	6	16	17	33
Iska küla	0	0	0	2	1	3	0	1	1	2	2	4
Jänistvere küla	8	4	12	12	8	20	2	1	3	22	13	35
Järve küla	0	0	0	1	1	2	1	2	3	2	3	5
Kalli küla	3	2	5	16	13	29	4	5	9	23	20	43
Karinõmme küla	0	4	4	8	3	11	1	1	2	9	8	17
Karuba küla	1	1	2	5	4	9	3	3	6	9	8	17
Kibura küla	0	0	0	1	2	3	1	2	3	2	4	6
Kiisamaa küla	2	1	3	3	3	6	1	1	2	6	5	11
Koonga küla	14	21	35	81	77	158	13	29	42	108	127	235
Lõpe küla	8	11	19	58	36	94	15	25	40	81	72	153
Maikse küla	0	0	0	1	0	1	2	1	3	3	1	4

Mihkli küla	2	0	2	10	6	16	1	6	7	13	12	25
Naissoo küla	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1
Nedrema küla	1	1	2	11	9	20	2	1	3	14	11	25
Nätsi küla	0	0	0	4	2	6	1	1	2	5	3	8
Oidrema küla	11	9	20	40	31	71	5	14	19	56	54	110
Paimvere küla	3	4	7	12	9	21	0	1	1	15	14	29
Palatu küla	0	1	1	5	0	5	1	1	2	6	2	8
Peantse küla	2	0	2	9	9	18	4	3	7	15	12	27
Piisu küla	0	0	0	2	0	2	2	0	2	4	0	4
Pikavere küla	0	2	2	16	12	28	3	8	11	19	22	41
Rabavere küla	5	2	7	22	14	36	10	6	16	37	22	59
Salevere küla	0	0	0	4	1	5	0	0	0	4	1	5
Kõima küla	0	1	1	13	12	25	4	2	6	17	15	32
Tamme küla	0	0	0	0	0	0	1	1	2	1	1	2
Tarva küla	0	0	0	10	2	12	5	7	12	15	9	24
Tõitse küla	0	0	0	1	0	1	2	2	4	3	2	5
Ura küla	0	2	2	11	5	16	5	6	11	16	13	29
Urita küla	0	0	0	2	1	3	0	0	0	2	1	3
Vastaba küla	2	1	3	3	1	4	0	1	1	5	3	8
Veltsa küla	2	1	3	9	5	14	2	1	3	13	7	20
Võitra küla	0	0	0	1	0	1	7	8	15	8	8	16
Võrungi küla	0	0	0	1	0	1	0	1	1	1	1	2
Kokku	68	79	147	427	290	717	103	153	256	598	522	1120

*näitab elanikke, kelle elukoht on määratud valla täpsusega.

3.2. Ettevõtlus ja ühistegevus

Põhiosa piirkonna tööjõuressurssidest moodustub kohaliku rahvastiku baasil. Paljud Koonga valla elanikud töötavad väljaspool valda, sest kohapeal töökohti ei jätku.

Praegu on Koonga vallas suurim tööandja Koonga Vallavalitsus (koolid, lasteaiad, sotsiaalhoolekanne).

Peamised tegevusalad eraettevõtetes on põllumajandus, metsamajandus, puidu töötlemine, teenindus, kaubandus, toitlustus, transporditeenuste osutamine.

Koonga vallas tegutseb äriregistri andmeil 17 mittetulundusühingut, 51 füüsilisest isikust ettevõtjat, üks usaldusühing, 70 osühingut, kaks tulundusühistut ja kaks sihtasutust.

Koonga vallas tegutsevad MTÜ-d:

<u>Salevere Küla Selts</u>
<u>Oidremaa Naisselts</u>
<u>Mittetulundusühing Oidremaa</u> <u>Maaparandusühistu</u>
<u>Pikavere Küla Selts</u>
<u>MTÜ VokaalMuusik</u>
<u>Mittetulundusühing Oidrema Külaselts</u>
<u>URA KÜLA SELTS</u>
<u>Jänistvere Maaparandusühistu</u>
<u>Korteriühistu Koonga 7</u>
<u>mittetulundusühing Lõpe Vili</u>
<u>Mihkli Kihelkonna Kultuuriselts</u>
<u>Korteriühistu Tamme 10</u>
<u>Lõpe Noored MTÜ</u>
<u>Lõpe Jahiselts</u>
<u>Mittetulundusühing Junnlased</u>
<u>Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku</u> <u>Mihkli Miikaeli Kogudus</u>
<u>Hansu Maaparandusühistu</u>